

Seminář
k posílení spolupráce při implementaci mnohostranných environmentálních
smluv zaměřených na chemické látky a odpady
6.12.2011, Praha, MŽP

Zápis

Semináře konaného na MŽP se zúčastnilo 31 osob z orgánů státní správy, vysokých škol i dalších institucí. Seznam účastníků s kontakty je uveden v příloze I této zprávy.

Jednání zahájila Ing. Klára Wajdová, vedoucí oddělení mnohostranných smluv MŽP, která uvedla, že tento seminář je již několik let tradiční součástí národní přípravy na mezinárodní jednání v oblasti chemických látek a odpadů, přispívá k vyšší informovanosti kontaktních osob, k formulaci národních pozic a priorit a rovněž přináší nové poznatky z mezinárodní scény na národní úroveň. Letos je jeho program velmi bohatý, neboť rok 2011 byl naplněn chemickými jednáními. Účelem jednání je rovněž připravit se na základě výstupů roku 2011 na rok 2012, kdy se v rámci XII. zvláštního zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) uskuteční jednání o způsobech financování problematiky chemických látek a odpadů, proběhne Konference OSN o udržitelném rozvoji (tzv. Rio+20) a ve druhé polovině roku se uskuteční 3. zasedání Mezinárodní konference k nakládání s chemickými látkami.

V bloku I si účastníci vyslechli osm prezentací národních kontaktních osob o proběhlých mezinárodních jednáních k chemickým látkám a odpadům a podrobnosti o jejich hlavních výstupech. V rámci diskuse RNDr. Švaříček (Státní rostlinolékařská správa) informoval o nařízení EP a Rady EU č. 1107/2009/ES, které nahrazuje směrnici č. 414/91/EHS o obecné regulaci přípravků na ochranu rostlin (pesticidů). Na základě tohoto nařízení je umožněno zakázat určité látky.

Ing. Wajdová závěrem bloku I uvedla, že základním penzum informací k mezinárodním úmluvám z oblasti chemických látek a odpadů bude k dispozici v publikaci připravené MŽP v rámci Roku chemie. Publikace byla v době konání semináře v tisku, ale je nyní rozesílána účastníkům semináře společně s prezentacemi.

Blok II byl zaměřen na změny v národní legislativě k chemickým látkám a novinkám v oblasti nakládání s polychlorovanými bifenyly (PCB) a souvisejícími změnami odpadového zákona.

Všechny prezentace přednesené v rámci obou bloků jsou k tomuto zápisu přiloženy na CD.

BLOK III - Implementace smluv na národní úrovni - kde je potenciál pro lepší spolupráci na národní úrovni?

Moderátor: Ing. Kateřina Šebková, Ph.D., odbor environmentálních rizik a ekologických škod MŽP

Ing. Šebková představila téma na základě podkladového dokumentu, který rozpracovává historii synergického procesu, hlavní hráče a související procesy s řadou diskusních otázek a otevřela diskusi k tématu.

Ing. Novotná (MPO) uvedla, že synergie ovlivňují i průmysl. Evropa nyní řeší, jak udržet svůj průmysl a přežít. I na národní úrovni k tomu byla připravena národní strategie - ČR nemá velké zásoby nerostných surovin, o to více je potřeba využívat odpady, které jsou k dispozici, a látky v nich obsažené. Proto byla revidována surovinová politika. Nově obsahuje rozsáhlou část věnovanou druhotným surovinám, jež se budou dále využívat jako materiály anebo alespoň jako palivo. Strategie vznikla v návaznosti

na Stockholmskou úmluvu, REACH a pohlíží na situaci zejména z ekonomického hlediska.

Ing. Krejčová (Svaz chemického průmyslu) uvedla, že průmysl se snaží o komunikaci a spolupráci s ministerstvy, někdy však mají problém se zjišťováním aktuálních informací. Ocenili by, kdyby na stránkách byly snadno dostupné informace v českém jazyce o posledním vývoji v rámci úmluv.

Doc. Klánová (Centrum pro výzkum toxických látek v prostředí, Masarykova univerzita) prezentovala situaci z pohledu vědců, kdy došlo ke ztrátě možnosti zadávat projekty vědy a výzkumu ministerstvy přímo. Před několika lety byla velká podpora studiu „vlivu chemizace na prostředí“, ale nyní už životní prostředí není na národní ani evropské úrovni prioritní oblastí a ani přesahová a původně využitelná problematika zdraví nejde využít, neboť vše je nyní směřováno na výzkum související se stárnutím populace. Situace není radostná, protože se výzkumu chemických látek a jejich efektů zaškrtní kohout alternativních zdrojů a nebude se dále vyvíjet. Je třeba hledat další možnosti, jak pokračovat ve výzkumu a vylepšovat spolupráci i v rámci úmluv. Společnost by měla mít informaci, že ne všechny problémy spojené s nakládáním s chemickými látkami byly uspokojivě vyřešeny zavedením chemické politiky EU (nařízení o REACH).

Prof. RNDr. Pavel Danihelka (VŠB) souhlasil s tím, že v současnosti (evropská/světová) společnost nadále nevidí chemické látky jako hrozbu. Upozornil však, že podceňování studia jejich vlivů a dopadů nás v budoucnu může stát hodně peněz.

Ing. Wajdová uvedla, že při přípravě znění Státní politiky životního prostředí na léta 2012-20, se vycházelo především z nejdůležitějších závazků z vybraných mnohostranných environmentálních smluv, jichž je ČR smluvní stranou, a které jsou nejvíce relevantní pro zlepšení podmínek životního prostředí v ČR. Smlouvy zaměřené na chemické látky a odpady jsou tam tedy podchycené. Návrh bude projednán v meziresortním připomínkovém řízení a bude předložen v prvním pololetí 2012 vládě.

Ing. Bláhová (SÚJB) prezentovala práci oddělení pro kontrolu zákazu chemických zbraní SÚJB k Úmluvě o zákazu chemických zbraní (tzv. Chemical Weapons Convention), která se zabývá vývojem, výrobou, použitím, zneužitím a zničením chemických zbraní jako velmi odlišný pohled na problematiku chemických látek. SÚJB řeší problematiku prekurzorů a možné dopady zneužití chemických zbraní a řeší otázku bezpečnosti (tzv. safety a security). Prezentovala připravenost ke spolupráci i na sdílení informací o této úmluvě.

V otázce spolupráce s dalšími úmluvami Ing. Borská z pozice kontaktní osoby pro Montrealský protokol uvedla, že je vnímán rozdíl v tom, že Protokol má fungující finanční mechanismus, zatímco 3 úmluvy zaměřené na látky a odpady fungující samostatný mechanismus nemají. Spíše než s chemickými úmluvami má Protokol věcnou provázanost s úmluvou UNFCCC. V rámci Montrealského protokolu se diskutuje možnost získat financování z velkého balíku pro problematiku klimatických změn, ale ke shodě zatím nedošlo.

Výstupy diskuse:

Jedním z výstupů jednání bylo, že prioritou by mohla být **koncepce environmentální bezpečnosti** - omezit zneužitelnost látek proti životnímu prostředí. Chemické látky pozabíjejí více lidí než všichni teroristé dohromady. Proč se jim málo věnujeme? - Téma není oživováno a pro některé

vyčpělo. Rizika neřešíme podle toho, jak velká jsou, ale jak se nám zdají být. Prošli jsme vlnou zájmu o chemické látky, ale společnost už je vnímá jinak. Jenže přestože máme zákon o ekologické újmě (aplikace tzv. polluter pays principle), je otázkou, do jaké míry funguje.

Mít **informace na jednom místě dostupné pro každého** - šlo by i formou prokliku/prolinku. Pro lidi jsou nejzajímavější aktuality, možná by stačil jednoduchý proklik na stránky MŽP či Národního centra či jinam. Ing. Borská ke zvážení uvedla, že v případě látek týkajících se chlazení nebyly informace poskytovány přes Ministerstvo, ale přímo členům Svazu chladicích a klimatizačních techniky a došlo tak k efektivnímu rozšíření informací.

V rámci **chybějících hráčů (zatím nezapojených)** k národní spolupráci v rámci MEAs byly označeny dozorové orgány - zejména **ČOI** a s ohledem na přesun kompetencí ke sběru dat i **CENIA**.

BLOK IV - Rok 2011 - Mezinárodní rok chemie - prezentace činností ČR

Moderátor: prof. RNDr. Pavel Danihelka, CSc., Vysoká škola báňská, Ostrava

Rok 2011 byl UNESCO vyhlášen Mezinárodním rokem chemie. Sjednocujícím tématem všech akcí bude „Chemie - náš život, naše budoucnost“. V rámci bloku byl zmapován přehled plánovaných akcí, které budou veřejnost informovat o tom, jak chemie přispívá k uspokojování lidských potřeb, motivovat mladé lidi v jejich zájmu o chemii a její kreativní rozvoj. Ze semináře v roce 2010 vyplynul k Roku chemie úkol zlepšit informovanost veřejnosti, co ministerstva a jiní stakeholdři v chemii dělají, proč je chemie důležitá a přínosná.

Doc. RNDr. Václav Slovák jako předsedající koordinačního výboru pro Rok chemie při České společnosti chemické představil přehled hlavních událostí na národní úrovni. Konstatoval, že ČR byla velmi aktivní a že řadu akcí stojí za to opakovat i v dalších letech. Zejména jej potěšilo uspořádání chemických jarmarků v Pardubicích, Ústí nad Labem a Praze a fakt, že akcí pořádaných v rámci roku chemie se zúčastnilo více než 55 tisíc osob.

Ing. Šebková prezentovala akce pořádané Ministerstvem životního prostředí - původně bylo plánováno 6 samostatných akcí, nakonec se uskutečnilo 17 vlastních akcí - 2 výtvarné soutěže, 3 publikace, více než 40 článků ve Zpravodaji MŽP, podíl na 2 vydaných kalendářích (rok 2011 a 2012). Prostřednictvím aktivit MŽP se do Roku chemie zapojilo alespoň 90 institucí, 700 dětí a o činnosti MŽP se mohlo dozvědět několik desítek tisíc osob.

V rámci diskuse zaznělo, že Rok chemie je úspěšným příkladem, ale i nadále potřebujeme otevřenou, přátelskou, srozumitelnou a systematickou informační kampaň o chemii jako neoddelitelné součásti našich životů. Při jarmarcích a propagačních aktivitách dochází k užitečnému propojení aktivit.

Lze říci, že chemie byla před Rokem chemie obecně vnímána velmi negativně. Cílem Roku chemie bylo mj. změnit vnímání chemie - veřejnost by k ní měla získat alespoň „neutrální vztah“, ideálně ji vnímat jako příležitost, jak vyniknout, něco dokázat či nalézt zaměstnání - vzdělání v chemii by mělo být vnímáno jako investice. Je potřeba neoslovovat všechny vrstvy společnosti najednou, ale postupně. A je potřeba prezentovat, že chemie není jen chemický průmysl, ale že je to vlastně

veškerý zpracovatelský průmysl - chemii využívají nechemici k tomu, aby jim pomohla v činnostech - příprava potravin, energetika, stavebnictví, sklářství a další.

Jedním z problémů, s nímž se stále setkáváme, je omezená schopnost ze strany médií a novinářů o chemii správně informovat. Stává se, že vědci jsou prezentováni jako „exoti“ či přírodní úkazy. Je potřeba sdělovat informace přes pozitivní zprávy a bylo rovněž navrženo, aby byla zřízena Rada, která by v médiích hlídala podání informace správně z vědeckého hlediska.

Byla navržena organizace kulatého stolu v rámci velké evropské chemické konference EUChEMS, která se uskuteční v srpnu 2012 v Praze - měl by být zaměřen na výměnu zkušeností mezinárodních vědců s prezentací vědy v médiích. Účastníci semináře tento návrh velmi podpořili.

Byla diskutována i role regulátora (státu) a mezi účastníky panuje shoda, že by aktivity vztahující se k regulaci chemie měly být prezentovány jako snaha státu, aby dostatečně ochránil svoje obyvatele a podporoval svou ekonomiku, ale ne na úkor konkurenceschopnosti.

Závěrem lze jednoznačně konstatovat, že Rok chemie byl v České republice velmi úspěšný a některé jeho aktivity budou pokračovat v dalších letech. Půjde zejména o chemické jarmarky a další informační kampaně určené veřejnosti.

Ing. Klára Wajdová za MŽP poděkovala všem přítomným za účast na semináři a v 18.50 ukončila seminář.